

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีและแนวคิด

การปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามแนวคิดของ Robert Dahl

1. ประชาชนมีส่วนร่วม ในทางการเมือง มากน้อยแค่ไหนซึ่งดูจาก

ก. อายุของผู้มีสิทธิ ออกเสียงเลือกตั้ง (เช่น 18 ปี แทน 20 ปี)

ข. การใช้สิทธิ หมายถึง การใช้สิทธิด้วยความสมัครใจเอง โดยไม่มีแรงผลักดัน หรือสิ่งจูงใจ ที่ทำให้การเลือกตั้ง ไม่สุจริต

2. การแข่งขันเข้าสู่อำนาจ ทางการเมืองมีมากน้อยเพียงใด

ก. เสรีภาพในการก่อตั้งและการมีสมาคม

ข. เสรีภาพในการแสดงออกของสื่อมวลชน

ค. สิทธิที่จะลงคะแนนเสียง และรูปแบบการเลือกตั้ง เช่น มีพรรคการเมือง

หลายพรรค แข่งขันกัน ไม่ใช่พรรคเดียวผูกขาดอำนาจ

ง. สิทธิของพรรค ที่จะหาการสนับสนุน จากประชาชน เช่น การแสดงความ

คิดเห็น การคัดค้านรัฐบาล

จ. ปริมาณแหล่งข่าว ควรมีมาก

ช. การเลือกตั้ง เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม (FREE AND FAIR)

ซ. สถาบันที่วางนโยบาย จะต้องมาจากการเลือกตั้ง

Robert Dahl มองผู้ใช้อำนาจ การปกครองนั้น จะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และการเลือกตั้งนั้น จะต้องเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ความหมายของการเลือกตั้ง การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม คือ

ก. การเลือกตั้งนั้น จะต้องมีการเมือง หรือกลุ่มการเมือง ตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป

ข. การเลือกตั้งนั้นจะต้องเป็นวิธีการลับ

ค. ประชาชนผู้ใช้สิทธิลงบัตรเลือกตั้ง จะใช้ดุลยพินิจของตนเองในการตัดสินใจเลือกใคร โดยไม่มีอิทธิพลใดๆ หรือเหตุจูงใจอย่างอื่นที่ไม่ชอบด้วยครรลองประชาธิปไตยมาผลักดัน

ง. กระบวนการดำเนินการเลือกตั้ง จะต้องเป็นอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม หมายถึง บัตรเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง หีบลงบัตร การนับคะแนน

แนวความคิดของ MERRIAM, GOSNELL, LAZARSFELD ชีระชัย ภูไพบูลย์ และคณะ 2530:89-90 แสง รัตนมงคลมาส สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ 2516:15-16 ได้ชี้ให้เห็นว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคล อาทิเช่น เพศ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา การสมาคมในการทำงาน บรรยากาศของชุมชน ค่านิยมส่วนตัว ปทัสถานทางสังคม กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มปฐมนูมิ เช่น ครอบครัว โรงเรียน เชื้อชาติ ศาสนา ที่อยู่อาศัย หรือภูมิหลังของผู้ลงคะแนนเสียง สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ในประเด็นของปัจจัย ทางด้านจิตวิทยา ที่จะส่งผลต่อแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น นักวิชาการที่ให้แนวความคิด ในประเด็นนี้ JAMES CLOTFELTER (1980:29) ANGUS CAMPBELL (1960:104) ALAIN ROUGUIE พิชัย แก้วสำราญ 2500 : 72 ซึ่งนักวิชาการเหล่านี้ได้พยายามอธิบายว่า ความรู้สึกว่าตนมีประสิทธิภาพ ในการเมืองความรู้สึกว่าตนมีหน้าที่พลเมือง ความรู้สึกผูกพัน และความศรัทธา ความนิยมในพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่ง ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง ความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ ความศรัทธาที่มีต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะมีผลต่อแบบแผนของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในขณะที่ HERBERT B. ASHER ได้พยายามชี้ให้เห็น ต่อไปว่าประเด็น ปัญหาที่กำลังถกเถียงกัน ในช่วงของการเลือกตั้งครั้งหนึ่งๆ และลักษณะส่วนตัวของผู้แข่งขัน ใน

การเลือกตั้งจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่จะกระทบต่อแบบแผน ในการลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง ซึ่งแนวความคิดดังกล่าว จะสอดคล้องกับ CAMPBELL ASHER 1980 : 38

ส่วนประเด็นของปัจจัยทางด้านการเงิน ที่จะส่งผลกระทบต่อแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น FRED W. RIGGS (กรมพล ทองธรรมชาติและคณะ 2531,40) MOCA (กนก วงษ์ตระหง่าน ,2530,96-97) สมบัติ จันทรวงศ์ (2530,70-70) พิชัย แก้วสำราญ (2530,64) ซึ่งสองท่านหลังเป็นนักวิชาการ ทางด้านรัฐศาสตร์ของไทย ต่างให้แนวความคิด ไปในแนวทางเดียวกันว่า ปัจจัยทางด้านการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของการซื้อขายคะแนนเสียง และนับวันยิ่งมีบทบาท ต่อการเลือกตั้งมากขึ้นทุกที (จากหนังสือ รายงานการวิจัย การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ 2533 โครงการ การศึกษาการเลือกตั้ง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มกราคม 2534)

การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล หรือสมาชิกสภาใดๆ ก็ตาม ผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะได้รับเลือกหรือไม่ คงขึ้นอยู่กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าจะไปใช้สิทธิหรือไม่ ถ้าไปใช้สิทธิ จะใช้สิทธินั้นให้กับใคร เพราะเหตุไร

แนวความคิด

1. การที่รัฐมีนโยบายให้ประชาชนมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราที่สูงนั้น จะเป็นสิ่งที่ดีหากว่าการมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ และเป็นอิสระปราศจากการชักจูงด้วยการใช้อำนาจเงินจ้างรางวัล ทรัพย์สินหรือประโยชน์ใดๆ อันจะเป็นการทำลายระบบการเลือกตั้ง ทั้งนี้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเทศบาล (ในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล) ควรจะร่วมกันหาวิธีการป้องกันการกระทำดังกล่าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งพยายามณรงค์ให้ประชาชนได้ทราบถึงผลเสียของการกระทำดังกล่าวว่าจะเกิดผลเสียอย่างไร ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย นอกจากนั้นบทลงโทษทางกฎหมาย (กรณีเพ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล) จะต้องมี ความชัดเจนและรัดกุม (ในแง่ของการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง) กว่าเท่าที่เป็นอยู่

2. รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง กลุ่มการเมืองท้องถิ่นอย่างจริงจัง ซึ่งจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความตื่นตัว และมีความรอบรู้ทางการเมือง มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อมีส่วนร่วมหรือดำเนินกิจกรรมทางเมือง ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างทัศนคติที่กว้างไกลให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นการจัดตั้งกลุ่มการเมืองท้องถิ่นอาจจะทำได้หลายรูปแบบ เช่น การร่วมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ การร่วมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น (ทั้งนี้จากการศึกษาในครั้งนั้นก็พบว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองใดเลย) นอกจากนี้ยังเห็นว่าการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มการเมืองในท้องถิ่นขึ้น จะเป็นวิธีการที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนได้มีความสำนึกในสิทธิ และหน้าที่ของตนในทางการเมืองมากขึ้น อันจะเป็นวิธีหนึ่งที่ป้องกันการขายเสียงของประชาชนได้ทั้งนี้เพราะสาเหตุสำคัญที่มีการซื้อเสียง เนื่องจากประชาชนขาดความสำนึกถึงสิทธิและหน้าที่ของตน ความยากจน และความสำนึกในบุญคุณ

3. สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะในส่วนท้องถิ่นควรจะเพิ่มปริมาณ การเสนอข่าวทางการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพราะจะเป็นวิธีทางหนึ่ง ที่จะสร้างความสำนึกทางการเมืองให้เกิดกับตัวของประชาชนได้ ทั้งนี้เพราะเท่าที่ผ่านมามีบทบาทในด้านดังกล่าวของสื่อมวลชนในท้องถิ่นมีค่อนข้างน้อย และการที่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จะพัฒนาไปได้ดีแค่ไหนนั้นก็อยู่ที่ความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งนี้สื่อมวลชนเองควรตระหนักถึงความรับผิดชอบในด้านดังกล่าวด้วย

4. กลุ่มการเมือง ควรจะมีการพัฒนากลไกในการบริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่การคัดเลือกสมาชิกของกลุ่มลงสมัครรับเลือกตั้งและนโยบายที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง เพราะการศึกษาในครั้งนั้นพบว่า ประชาชนบางกลุ่มที่ไม่ใช้สิทธิเลือกตั้งก็เพราะว่าไม่มีความศรัทธาในแง่คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และนโยบายของกลุ่มที่เล็งเห็นว่า ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง

5. เทศบาล ควรจัดให้มีโครงการในการให้ความรู้ทางด้านการเมือง การปกครองแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เช่นการจัดให้มีโครงการเทศบาลพบปะประชาชน ซึ่งจะมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านดังกล่าวด้วยเพราะหากว่าเทศบาลสามารถสร้าง ภาพพจน์ที่ดีในทางการเมือง ต่อประชาชนได้แล้ว ก็จะเป็นวิถีทางหนึ่งที่ทำให้ประชาชนที่มี ความสนใจที่จะมาใช้สิทธิเลือกตั้งกันมากขึ้น (ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนั้นพบว่า ประชาชนที่มีความรู้ในทางการเมืองดี มีแนวโน้มมาใช้สิทธิเลือกตั้งกันมาก) และการที่ ประชาชนมีความตื่นตัวในกรณีดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานอันสำคัญ ที่ทำให้ประชาชนได้พัฒนาตัว เองในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในขั้นที่สูงต่อไป เช่น การเป็นสมาชิกกลุ่มการ เมือง การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมือง การรวมกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนการ แสดงออกซึ่งความต้องการด้วยวิธีการต่าง ๆ (เช่น การเดินขบวนเพื่อการร้องทุกข์ การ เดินขบวนเพื่อต่อต้านการกระทำ) ซึ่งวิธีการเหล่านี้ จะเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ ประชาชน สามารถควบคุมการบริหารการปกครองท้องถิ่น (เทศบาล) ได้

2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ผลของการวิจัย พฤติกรรมของผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งสมาชิกสภา เทศบาลพ.ศ.2510 ศึกษาจากกรณีของ เทศบาลเมืองขอนแก่น และมหาสารคาม สำนัก วิจัยสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ พอสรุปได้ดังนี้

ก. ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจใช้หรือไม่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

1. ในด้านข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง กับการใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้ง ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีจำนวนสูงกว่าผู้ไม่ใช้สิทธิ ใน เรื่องของการทราบความสนใจ และความเข้าใจ ต่อข่าวสารการเลือกตั้ง ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวนี้มีเหมือนกันทั้งสองเขตเทศบาล แม้ว่าจะมีลักษณะชุมชนแตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่า ผู้มีสิทธิที่จังหวัดมหาสารคามที่มีความสนใจ และเข้าใจข่าวสารการเลือก

ตั้ง มีจำนวนมากกว่าผู้มีสิทธิที่จังหวัดขอนแก่นเป็นการสอดคล้องกับข้อเท็จจริง ที่ปรากฏว่าเทศบาลเมืองมหาสารคามมีจำนวนร้อยละ ของผู้ใช้สิทธิสูงกว่า และมีการหาเสียงคึกคักกว่าเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สิทธิกับข่าวสารการเลือกตั้งอยู่ด้วยอย่างไรก็ตาม ข่าวสารการเลือกตั้ง มิได้มีอิทธิพลสำคัญ ต่อการใช้สิทธิมากมายอะไรนัก ปรากฏว่ามีประมาณครึ่งหนึ่งที่เท่านั้นที่ให้ความสนใจ เข้าอกเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสารการเลือกตั้ง และเลื่อมใส เชื่อถือคำโฆษณาของผู้สมัครในระดับสูง ประกอบกับความแตกต่าง ระหว่างจำนวนผู้ใช้สิทธิกับจำนวนผู้ไม่ใช้สิทธิ ที่ปรากฏในเครื่องบ่งชี้ (Indication) ต่างๆภายในตัวแปรนี้ ก็มีได้มากมายนักคือ มีอยู่ระหว่างร้อยละ 17 ถึงร้อยละ 35 เป็นอย่างสูง อนึ่งข่าวสารที่ได้รับนั้นส่วนใหญ่ ก็มีลักษณะที่เป็นทางการและที่เลือกเตรียมมา (Selection information) โดยทางระบบราชการและผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อประโยชน์แก่การจูงใจเพื่อให้ผู้มีสิทธิไปใช้สิทธิหรือเลือกผู้สมัคร ซึ่งแม้ผู้สมัครเองก็ยอมรับว่าได้เน้นในเรื่อง การปกครองหรือนโยบายของผู้สมัครเท่าใดนัก ขอบเขตของข่าวสารที่ได้รับจึงอยู่ในขอบเขตจำกัดอยู่มาก จึงมีอิทธิพลต่อการ ใช้สิทธิน้อย

2. ผลประโยชน์แห่งตน กับการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งปรากฏว่าได้รับความแตกต่าง บางประการระหว่างจำนวนผู้ใช้สิทธิ กับผู้ไม่ใช้สิทธิ ทั้งในเรื่องค่านึงโดยตรงถึงผลประโยชน์ ที่ได้รับหรือเสียไปและในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค่านึง ถึงผลประโยชน์อยู่ด้วยไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวหรือผลประโยชน์ที่พึงได้ นอกจากนั้นผู้มีสิทธิ และ ผู้ไม่ใช้สิทธิของตนออกมาในลักษณะซึ่งแสดงถึงการค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวแห่งตนโดยชัดแจ้งอีกด้วย อย่างไรก็ตามความแตกต่างระหว่างผู้ใช้สิทธิกับผู้ไม่ใช้สิทธิ ที่ปรากฏในบรรดาเครื่องบ่งชี้ต่าง ๆ ภายในตัวแปรนี้ โดยทั่วไปไม่มีมากนัก คงมีร้อยละ 15 เป็นส่วนใหญ่ คงมีข้อที่น่าสนใจเกิดอยู่ในเรื่องของความคิดเห็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งเกี่ยวกับการค่านึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีสิทธิ ซึ่งแตกต่างกันอยู่มากใน 2 เขตเทศบาล อันน่าจะเนื่องมาจากลักษณะความแตกต่างด้านประชาชนสังคม เศรษฐกิจ และการโฆษณาหาเสียงระหว่างเทศบาลทั้งสองแห่ง

3. สำหรับความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของ เทศบาลกับการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ปรากฏว่า ได้มีความแตกต่างกันระหว่างจำนวนผู้ใช้สิทธิกับผู้ใช้สิทธิ ในบรรดาส่วนใหญ่ ของเครื่องบ่งชี้ที่ใช้ในการวิจัยนี้อยู่บ้าง เช่น ในชุดของเครื่องบ่งชี้ภายใต้ประเด็น " ความสามารถในการระบุฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งด้วยกันกับเทศบาล " และประเด็น " การตระหนักถึงระยะความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับเทศบาล " โดยผู้ใช้สิทธิที่สามารถระบุได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ มีจำนวนมากกว่า แสดงว่าผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ที่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งต่อเทศบาล มีจำนวนมากกว่าผู้ใช้สิทธิ ซึ่งความแตกต่างกันนี้ ได้รับการยืนยันเมื่อเทียบระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งประเภทเดียวกันในสองเทศบาลซึ่งมีลักษณะชุมชนแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งดังกล่าวนี้มีได้เป็น ไปอย่างมีอิทธิพลนัก และมีได้เป็น ไปอย่างแข็งขันเพราะความแตกต่างในเครื่องบ่งชี้ระหว่างประมาณร้อยละ 16 ถึง 24 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็น "ความสามารถในการพิจารณาถึงผลกระทบระหว่างตนเองต่อเทศบาล "ซึ่งมีความสำคัญต่อการชี้ให้เห็นถึงความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งต่อเทศบาลอย่างมากนั้น ก็ปรากฏว่าความสามารถดังกล่าวเป็นระดับต่ำ และหาได้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญไม่ ระหว่างผู้ใช้สิทธิกับผู้ใช้สิทธิ

4. ในด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยกับการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้น ก็มีความแตกต่างระหว่างจำนวนผู้ใช้สิทธิกับผู้ใช้สิทธิอยู่บ้าง เฉพาะในแนวความคิดความเชื่อในหลักการของการใช้อำนาจในการปกครอง และในเรื่องการรับรู้ระบบกลไก กติกาและแนวปฏิบัติต่างๆ ในทางการเมืองการปกครองแสดงว่าอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นตัวแปรหรือปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการตัดสินใจใช้ หรือ ไม่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามความแตกต่าง ระหว่างจำนวนผู้ใช้ สิทธิกับผู้ใช้สิทธิ ในแต่ละเรื่องก็มีไม่มากนัก ส่วนใหญ่มีประมาณร้อยละ 15 ในขณะที่ความแตกต่างในเรื่อง ค่านิยมทางสังคมกับความมีประสิทธิผลแห่งการประเมิณผลเมืองในระบอบ

ประชาธิปไตยแบบไม่มีเลย อนึ่งอุดมการณ์ที่มันนั้น ก็ไม่มีลักษณะที่มั่นคงและลึกซึ้งแต่ประการใด เมื่อพิจารณาจากเหตุผลที่ผู้มีสิทธิให้ภายใต้เครื่องบงชี้ต่าง ๆ ของตัวแปรนี้

2.2.2 จากหนังสือพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย โดย สจุติ บุญงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว จากโครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยฝ่ายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงแบบแผนพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนไทย

1) คนไทยไปลงคะแนนเสียง ด้วยความสำนึกว่าเป็นหน้าที่มากกว่า เพื่อแสดงออกซึ่งความต้องการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือควบคุมรัฐบาล หรือเพื่อให้คนที่ตนพอใจเข้าไปทำงาน เมื่อการไปลงคะแนนเสียงเป็นเรื่องของการทำตามหน้าที่ โอกาสที่จะชักจูงไปลงคะแนนเสียงย่อมเป็นไปได้โดยง่าย เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบถูก" ระดม "(Mobilized Participation) ดังนั้นการไปลงคะแนนเสียงในเขตที่มีความล้าหลังทางเศรษฐกิจและสังคม กลับมีอัตราสูงกว่าเขตที่มีความเจริญ

2) เมื่อผู้มีสิทธิไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไปลงคะแนนเพราะความสำนึกในหน้าที่ ความรู้สึกที่ไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทน จึงไม่มีผลต่อการลงคะแนน

3) นโยบายของรัฐบาล ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของผู้ที่ไปใช้สิทธิ ผู้ลงคะแนนไม่สนใจนโยบายมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทมีแนวโน้มเลือกผู้สมัครมากกว่าคำนึงถึงพรรคการเมือง

4) ปัญหาทางการเมืองที่ได้แย่งกันอยู่ มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ที่อยู่ในเขตศูนย์กลางทางการเมือง และผู้ที่มีการศึกษาเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความสนใจหรือไม่ได้คำนึงถึงขนาดเป็นตัวผลักดันให้ตัดสินใจอย่างไร

5) ผู้ที่มีการศึกษาสูงระดับมหาวิทยาลัย มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางขึ้นไป และอาศัยอยู่ในชุมชนนครหลวง จะไปลงคะแนนเสียง โดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองน้อยกว่า ตัดสินใจจะเลือกใครได้ช้ากว่า และเลือกโดยคำนึงถึงตัวผู้สมัครเป็นสำคัญ

2.2.3 จากเอกสาร รายงานการสัมมนาทางวิชาการการเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จัดโดย ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 22-23 พฤศจิกายน 2536 สรุปการอภิปราย เรื่อง พฤติกรรมผู้เลือกตั้งสุจริต บุญบงการ จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงเรื่อง ทำไมคนต่างจังหวัดไปลงคะแนนเสียงมากกว่าคนในเมือง คำตอบโดยสมบูรณ์ก็คือ

- 1) คนต่างจังหวัดถูกชักจูง จ้างวานได้ง่ายรวมทั้งถูกซื้อได้ง่าย
- 2) คนต่างจังหวัดต้องพึ่ง ส.ส. มากกว่าคนในเมือง เช่น สามารถร้องเรียนความทุกข์ยากและช่วยเหลือปัญหาต่างๆ แต่คนในกรุงเทพฯ ไม่ต้องการ ส.ส. ในประเด็นนี้ เพราะคนกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงช่องทางต่างๆ ที่จะช่วยแก้ปัญหาของตนได้ และบางอย่าง ส.ส. ช่วยไม่ได้ เช่น น้ำท่วม เป็นต้น
- 3) คนกรุงเทพฯ รู้การเมืองดีเกินไปอาจทำให้มีแนวโน้มเพื่อการเมือง

2.2.4 ชัดช่าย ณ เชียงใหม่ สำนักฝึกอบรมนิต้า การเมือง การเลือกตั้งได้มองจากสายตาชาวบ้านมากกว่าบาทของรัฐบาลและมองการเลือกตั้งนั้นไม่ได้มองที่มันเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในตัวของมัน แต่มองในแง่ที่ว่าเกิดขึ้นภายใต้กระแสของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ลักษณะการเมืองสังคมเศรษฐกิจ ที่ผ่านมาในแต่ละยุค การเลือกตั้งเป็นเพียงพิธีการที่รัฐมอบให้กับประชาชนเหมือนกับสิ่งให้เคารพธงชาติ เหมือนกับสิ่งให้ไปจดทะเบียนเมื่อมีการเกิด การตาย จากการวิจัยพบว่าคนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะ มีความสำนึกทางการเมือง แต่อาจมีบางส่วนที่หวังว่า จะได้ใช้สิทธิที่เขาเขียนไว้ในหลักการประชาธิปไตย หรือหวังว่าเสียงของตนเอง จะเป็นตัวตัดสินว่าใครจะได้เข้ามาบริหารประเทศ

จากการศึกษาทัศนคติของผู้ใช้สิทธิคนในเมืองมองว่าเพราะเป็นหน้าที่แต่คนในชนบทส่วนใหญ่ บอกว่าไปเลือกตั้ง เพราะไม่พอใจผลงานของ รัฐบาล เพราะต้องการไปเลือกคนให้ความหวังใหม่

จากการศึกษาในแง่พฤติกรรมพบว่า ผู้ที่ฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครจะ
ไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิง นอกจากนั้นพบว่าความแตกต่างใน
เรื่องอาชีพไม่ได้มีผลต่อการไปใช้สิทธิเท่าใดนักเพราะพรรคแต่ละพรรค ไม่มีนโยบายที่จะ
แยกแยะว่าพรรคนี้เป็นพรรคของชาวนา พรรคนี้เป็นพรรคของนายทุน

2.2.5 รายงานสัมมนาทางวิชาการ โดย กิตติพงษ์ เตชะพันธ์ เรื่องปัญหาการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล วันที่ 25 กันยายน 2533 โดยโครงการศึกษาการเลือกตั้ง
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 19 ตุลาคม 2533 จากการศึกษาวิจัยในด้านของผู้
มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ (การเลือกตั้งวันที่ 23 กันยายน
2533) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดังปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการไปใช้ สิทธิเลือกตั้งของประชาชนผล
การศึกษาค้นคว้าพบว่า

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคมบางลักษณะจะมีความสัมพันธ์กับการ
ใช้สิทธิเลือกตั้ง (ไปหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง) มีรายละเอียดดังนี้

ก. อายุ จะมีความสัมพันธ์ กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุ
ในระดับปานกลางมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีอายุในระดับต่ำและระดับสูง
หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีความแตกต่างระหว่างระดับอายุกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข. อาชีพ จะมีความสัมพันธ์ กับการใช้สิทธิเลือกตั้งกล่าวคือ ผู้ที่
ประกอบอาชีพข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ (รวมเกษียณ) มีแนวโน้มที่จะ ไปใช้สิทธิเลือก
ตั้งมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีความแตกต่างระหว่างอาชีพกับ
การใช้สิทธิเลือกตั้ง

ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคมที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง
ได้แก่ เพศ และระดับการศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความแตกต่างด้านเพศ และระดับ
การศึกษาจะไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่อง ของการใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา จะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง
(ไปหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง) ดังมีรายละเอียดดังนี้

ก. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพ ในทางการเมือง จะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้สึก มีประสิทธิภาพในทางการเมือง มีแนวโน้มจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้สึกว่าตนมีประสิทธิภาพในทางการเมือง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีความแตกต่างระหว่างความรู้สึกมีประสิทธิภาพในทางการเมืองกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข. ความรู้สึกที่ตนมีหน้าที่ พลเมืองจะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้สึกว่าตนมีหน้าที่พลเมืองมีแนวโน้มจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้สึกดังกล่าว หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีความแตกต่างระหว่างความรู้สึกที่ตนมีหน้าที่พลเมืองกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ค. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ของเทศบาลจะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลมีแนวโน้มจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้สึกในเรื่องดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีความแตกต่างระหว่างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ง. ความรู้สึกว่าได้รับประโยชน์ จากการเลือกตั้งจะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากการเลือกตั้ง มีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้สึกในเรื่องดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มีความแตกต่างระหว่างความรู้สึกว่าได้รับประโยชน์ จากการเลือกตั้งกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

2.2.6. ความผูกพันกับกลุ่มการเมืองจะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

โดยแยกออกเป็น

ก. การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง จะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองมีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่า ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองใดเลย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือมีความแตกต่าง ระหว่างการเป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข. การพูดคุยถึงการเลือกตั้ง กับบุคคลอื่น จะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ที่เคยพูดถึงการเลือกตั้งกับบุคคลอื่น มีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่เคยพูดถึง เรื่องราวดังกล่าวกับบุคคลอื่นเลย หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีความแตกต่างระหว่างการพูดคุย ถึงเรื่องการเลือกตั้งกับบุคคลอื่นกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ค. การมีความรู้ลึกใน เรื่องของการเมืองท้องถิ่น จะมีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้เรื่องของการเมือง ในระดับที่ดี มีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีความรู้ ในเรื่องดังกล่าวในระดับปานกลางและต่ำ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีความแตกต่างระหว่างการมีความรู้ในเรื่องของการเมืองท้องถิ่นกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

2.3 เงินกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

จากผลงานการวิจัย เรื่อง " เงินกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร " ของ สุจิต บุญบงการ ในปี พ.ศ. 2528

2.3.1 ความสำคัญของเงินต่อการหาเสียงเลือกตั้งนักรัฐศาสตร์ สหรัฐฯ คนหนึ่งที่ศึกษาในเรื่อง การใช้เงินหาเสียงเลือกตั้งในสหรัฐฯ ได้กล่าวว่า " การเมืองเป็นกีฬาของคนมีเงิน " สำหรับในกรณีของไทย แล้วรู้สึกว่าจะไม่แตกต่างกันเท่าไรนัก จากการศึกษาทำให้เราเห็นว่า เงินมีส่วนสำคัญต่อการ หาเสียงเลือกตั้งมาก แม้ว่าเรายังไม่สามารถระบุได้ว่า เงินทำให้เกิดการได้เปรียบ ในหมู่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมากขึ้นทุกที

เราอาจสรุป ความสัมพันธ์ ระหว่างเงินกับการเลือกตั้ง จากการศึกษาได้ดังนี้

2.3.1.1 ความสำเร็จของการเลือกตั้งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุด คือ การมีองค์การหาเสียงที่มีประสิทธิภาพมีผู้มีอิทธิพลสนับสนุน และมีวิธีการหาเสียงที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพองค์การหาเสียงนั้น จะต้องมีการวางแผนครอบคลุมพื้นที่

เขตเลือกตั้งทั้งหมด และคณะผู้ทำงานที่เข้มแข็งมีความสามารถในการระดมคะแนนเสียงสนับสนุนจำนวนหนึ่งอยู่ในมือ ที่จะทะคะแนนให้ใครก็ได้ และยังมีลูกน้อง และช่างงานของตนเอง ที่จะช่วยหาเสียงให้ได้ นอกเหนือจากกำลังเงินที่พวกนี้จะให้ได้ ส่วนเทคนิคและวิธีการหาเสียงนั้น เป็นสิ่งที่เห็นชัดเจนว่ามีความสำคัญสูง ต่อความสำเร็จในการได้รับเลือกเช่นกัน

2.3.1.2 ในการมีองค์การหาเสียง และวิธีการหาเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เงินมีส่วนสำคัญอย่างมาก องค์การหาเสียงต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และถ้าต้องการจะทำงานให้กว้างขวาง เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในขณะเดียวกันเงินจะช่วยให้ วิธีการหาเสียงได้กว้างขวางหลายอย่าง เข้าถึง ได้ทุกหมู่บ้าน และชุมชนในเขตเลือกตั้ง สามารถปรับรูปแบบการหาเสียง ให้ได้คะแนนนิยมมากขึ้น ตลอดจนสามารถเลือกเทคนิค การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และขยายการโฆษณาประชาสัมพันธ์ได้อย่างกว้างขวางทั้งหมดนี้ เป็นเรื่องการเงินมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น รวมทั้งความสามารถในการซื้อเสียง และอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียงและการทำคุณประโยชน์ แก่ชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง

2.3.1.3 ไม่ใช่จำนวนเงินเท่านั้นที่มีความหมายต่อการหาคะแนนเสียงแต่ขึ้นอยู่กับวิธีการใช้เงินและปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ ซึ่งหลายปัจจัยไม่เกี่ยวกับตัวเงิน เช่น ชื่อเสียงและความสามารถส่วนตัว อุปนิสัยใจคอ บุคคลิกภาพและผลงาน ที่ผู้สมัครมีมาในอดีต เงินจะมีส่วนช่วยในด้านการโฆษณาผลงาน และฉายรูป นิสัย และบุคลิก ให้ประชาชนเห็น ได้ชัดเจน และเกิดความเลื่อมใส

2.3.1.4 การซื้อเสียง เป็นเพียงส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายเท่านั้นการทุ่มเงินซื้อเสียงจะมีมากในเขตที่ผู้สมัครเสียงไม่ค่อยดี มีเวลาหาเสียงน้อย และมุ่งไปสู่ กลุ่มเป้าหมายที่ชอบบนอนหลับกับสิทธิและมีการศึกษาน้อยส่วนผู้ที่มีความนิยมผู้สมัครคนใดอยู่แล้ว การซื้อเสียงแทบไม่มีผลเลย

2.3.1.5 ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ได้ใช้ไปในด้านการโฆษณาและการดำเนินงานของโครงสร้าง และช่างงานการหาเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นค่าใช้จ่ายและตอบ

แทนทราย ๆ แก่หัวคะแนน ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วงานหาเสียงจะเดินไปลำบาก ถ้ากลไกเหล่านี้ไม่ทำงาน การทำงานของหัวคะแนนจะต้องมีการใช้จ่าย ดังนั้นจะเรียกว่าการให้เงินแก่หัวคะแนนเป็นการซื้อเสียงไม่เป็นการถูกต้องนัก เพราะเนื่องจากเงินเหล่านี้ไม่ได้เอาไปซื้อเสียงทั้งหมด

2.3.1.6 เงินที่ใช้จ่าย ในการหาเสียงให้มีการใช้เงินไม่ เกินวงเงิน 350,000 บาท ที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อห้ามในการหาเสียงและการใช้เงิน ที่ไม่ได้ในการบังคับใช้เช่นนี้ มีข้อห้ามหลายอย่างที่ยึดกับคตินิยมของคนไทยในชนบทมาก เช่น การบริจาคเงินในงานเลี้ยง ซึ่งเป็นวิธีการสร้างความนับถือ เลื่อมใสที่ชาวบ้านจะมีต่อผู้สมัคร ถ้าผู้สมัครละเว้นสิ่งเหล่านี้เสียแล้วโอกาสที่จะได้รับเลือกคงลำบากมาก

2.3.1.7 ในการเลือกตั้งที่ทางพรรคให้ความสำคัญ หรือมีบุคคลของพรรคเข้าร่วมแข่งขันแบบแพ้ไม่ได้ มีการลงทุนสูง เพราะโครงสร้างและค่าใช้จ่ายในการหาเสียงจะมีกว้างขวางขึ้น และกิจกรรมในการหาเสียงจะเข้มข้นและมีความถี่มากขึ้น

2.3.1.8 ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงมีแนวโน้มจะสูงขึ้นในอนาคตทั้งนี้มิใช่เป็นเพราะมีความนิยมซื้อเสียงมากขึ้น แต่อาจอยู่ที่ตัวผู้สมัคร ได้มีแนวโน้ม พยายาม ปรับปรุงวิธีการหาเสียง ให้อยู่เหนือคู่แข่ง สิ่งเหล่านี้จำต้องใช้เงินเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น

2.3.2 ผลทางการเมืองอันเกิดจากการใช้เงินมากขึ้นในการหาเสียงเลือกตั้ง การใช้เงินเป็นจำนวนมาก ในการหาเสียงเลือกตั้ง มีผลต่อการเมืองหลายประการ คือ

2.3.2.1 ทำให้คนมีเงิน ซึ่งมีอิทธิพลอยู่แล้วได้เปรียบในการหาเสียงเลือกตั้งมากขึ้น ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางการเมืองอันผิดหลักการของประชาธิปไตย ผู้สมัครมีเงินอาจทำอะไรได้หลายอย่างที่คุณสมัครอื่นทำไม่ได้ หรือทำได้แต่ไม่กว้างขวางหรือเข้มข้นเท่า ผู้สมัครที่มีเงินจะมีองค์การหาเสียงที่ดีกว่า กว้างขวางกว่ามีหัวคะแนนมากกว่า มีระบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ดีกว่า และมีเงินซื้อเสียงได้มากกว่า ผู้สมัครที่มีเงิน

สามารถ เสนอความช่วยเหลือ ในรูปแบบต่างๆ ให้กับชุมชนได้ดีกว่าและถ้าเป็นผู้ที่มีประวัติ ดีนีลยดี และหาเสียงเหมาะสมกับท้องถิ่นแล้ว ผู้สมัครที่มีเงินน้อยยิ่งสู้ได้ลำบาก

2.3.2.2 ทำให้คนมีเงินเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ในอดีตบทบาทนักธุรกิจและพ่อค้าทั้งหลายมักพยายามอยู่ห่างจากการเมือง และค้า ขายเป็นอย่างเดียว ปัจจุบันพวกนี้ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมืองมากขึ้น อันทำให้แบบแผนของ การเมืองในระดับจังหวัดและท้องถิ่นเปลี่ยนแนวไป บรรดานักธุรกิจเหล่านี้ ซึ่งส่วนใหญ่มัก เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง ผู้ประกอบกิจการเจ้าของรถเมล์ รถบรรทุก 10 ล้อ รถสองแถว เจ้าของไร่ เจ้าของโรงสี โรงฆ่าสุกร และเจ้าของกิจการการค้าและบริการต่าง ๆ ได้ เข้ามาแข่งขันเข้ารับการเลือกตั้งในตำแหน่งทางการเมืองเริ่มตั้งแต่ระดับล่าง คือ ผู้ใหญ่ บ้าน กำนัน แล้วเลื่อนฐานะมารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาลและ ขึ้นสุดท้ายเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พวกนี้นอกจากมีเงินแล้ว ยังมีข่าย งานและองค์กรของตนเอง ที่จะช่วยหาเสียงโดยไม่ต้องพึ่งองค์กรของพรรค ซึ่งมักไม่มีใน ระดับจังหวัดพวกนี้มีลูกน้องที่เป็นหัวคะแนนมีเพื่อนฝูง มีเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น รถยนต์ รถบรรทุก รถประจำทาง เป็นของตน นอกเหนือจากการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงแล้วบางคนชอบมีบทบาททางการเมืองโดยอ้อม คือ ทำตนเป็นผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังนัก การเมืองและผู้บริหารในจังหวัด เช่น นายกเทศมนตรี กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน โดยเป็นผู้ให้ ความช่วยเหลือทางการเงินแก่บุคคลเหล่านี้ ในการหาเสียงเข้ารับการเลือกตั้งใน ตำแหน่งต่าง ๆ เมื่อมีอิทธิพลเหนือนักการเมืองเหล่านี้ ก็สามารถทำให้นักการเมืองต่อสู้ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนตามสถานการณ์ หรือแนวโน้มเช่นนี้ทำให้การเมืองในระดับ ท้องถิ่น และในระดับจังหวัดอยู่ในมือของพวกนักธุรกิจ หรือพวกพ่อค้าที่มีเงินเพียงไม่กี่คน และพวกนี้พยายามสร้างฐานทางการเมืองของตนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองที่สูงขึ้นไปได้ อย่างไรก็ตามจะเรียกว่า การเมืองผูกขาดอยู่ในกลุ่มของบุคคล เพียงไม่กี่คนอย่างถาวรคงจะไม่ได้ เพราะความสำเร็จทางการเมืองของชนชั้นนำทางธุรกิจเหล่านี้ เป็นตัวอย่างให้นักธุรกิจและผู้ประกอบการรุ่นใหม่ดำเนินรอยตาม และหาโอกาส

ทำท่ายการผูกขาดอำนาจของกลุ่มธุรกิจชั้นนำเหล่านั้น ส่วนกลุ่มที่เคยมีอำนาจและบารมีมาก่อน เช่น ครูใหญ่ พระกั๊ยงคงมีบารมีอยู่บ้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบอาชีพครู ก็ยังคงทำท่ายพวกนักธุรกิจได้บ้าง ในการสมัครรับเลือกตั้ง แต่แนวโน้มความสำเร็จ ของผู้ประกอบกิจการธุรกิจที่จะชนะเลือกตั้งเด่นชัดขึ้นมาก สภาพการณ์เช่นนี้ดีต่อการพัฒนาทางการเมือง คือ ช่วยสร้างผู้นำใหม่ที่ใช้ช่องทางการเลือกตั้งให้มีมากขึ้น ไม่ใช่มีแต่ผู้นำจากระบบราชการเท่านั้น

2.3.2.3 มีผลทำให้เศรษฐกิจ และการเมืองมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกันมากขึ้น บรรดาผู้นำเศรษฐกิจในท้องถิ่นเหล่านี้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองจะ โดยทางตรง หรือทางอ้อมก็ดี นอกเหนือจากเป็น เพราะความต้องการในอำนาจ และเกียรติยศ ยังต้องการปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนออกไปอีกทำให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกลายเป็นปัจจัยสำคัญ ในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองและนโยบายของพรรคการเมืองทั้งหลาย กรณีของสหพันธ์ชาวไร่อ้อย เขต 7 ที่ตัดสินใจสนับสนุนผู้สมัครของพรรคฝ่ายค้านในการเลือกตั้งครั้งนี้ เป็นตัวอย่างอันดีของความเกี่ยวโยงในทางเศรษฐกิจพอสมควร เช่น จังหวัดที่ได้ทำการวิจัยครั้งนี้ เราจะเห็นแนวโน้มของความสัมพันธ์ ระหว่างเศรษฐกิจ การเมืองมากขึ้น

2.3.2.4 เงินมีผลทำให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น เช่น การซื้อเสียง การเลี้ยงดูด้วยสุรา อาหารก็ดี ทำให้ประชาชนซึ่งไม่สนใจการเลือกตั้งต้องไปลงคะแนน แต่ถ้าบ่อยครั้งจนจำเจก็อาจสร้างนิสัยไม่ดีในการลงคะแนนเสียงได้ คือ ไม่ลงคะแนนเพราะอยากได้เงิน ไม่ใช่เพราะต้องการคนดี หรือที่มันนโยบายตรงกับตนไปบริหารประเทศ อย่างไรก็ตาม เราอาจใช้การกระตุ้น เช่นนี้ให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวทางการเมือง และพยายามหันเหให้เขาลงคะแนนเสียง โดยคำนึงถึงเงินให้น้อยลง ถ้าสำเร็จก็จะเป็นการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองได้อย่างถูกต้อง

2.3.2.5 การแข่งขันที่มีการใช้เงินมาก และที่พรรคให้ความสำคัญ พรรคจะเข้าไปมีบทบาทในการหาเสียงสูง อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการพัฒนาองค์กรของพรรค

ในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นทำให้คนที่เป็นชนชั้นนำและชาวบ้านธรรมดา มองเห็นความสำคัญและคุณค่าของพรรค พรรคอาจใช้โอกาสนี้ดึงดูดผู้นำท้องถิ่นและองค์กร และลูกน้องของผู้นำเหล่านั้นมาอยู่ในเครือข่ายของพรรคของตน หรือกำชับความสัมพันธ์ของสมาชิกของพรรคที่เป็นบุคคลชั้นนำในจังหวัดกับพรรคการเมืองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นทำให้พรรค และสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นที่สังกัดพรรคฝ่ายค้าน มีความใกล้ชิดและร่วมมือกับพรรคในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้พรรคอาจชักชวนผู้นำรุ่นใหม่เข้ามาทำงานกับพรรคอย่างถาวร

2.3.3 จากรายงาน การล้มเลิกเชิงปฏิบัติการเรื่องจะแก้ปัญหาข้อเสียเลือกลงได้อย่างไร วันที่ 18 ธันวาคม 2533 จัดโดย สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์พรรคศักดิ์ ผ่องแผ้ว ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า ในเรื่องการใช้เงิน ขณะที่ประเทศตะวันตกใช้เงินในรูปแบบของการโฆษณา หรือประชาสัมพันธ์พรรคผู้สมัครใช้เงินเปิดเผย เป็นการประชาสัมพันธ์โดยทั่วไป แต่กรณีที่เราเห็นมีการใช้เงิน ซึ่งเป็นการดำเนินการทางอ้อม เป็นการซื้อเสียงเหมือนกัน โดยขบวนการทางด้านประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจน มีการเคลียร์ใบเสร็จกันได้ ของไทยข้อที่แตกต่างก็คือ เดิมทีไทยเคยมีการเล่นกันทางอ้อม แจกปลาหู ขาปวดหายรองเท้าแตะ เป็นการดำเนินการทางอ้อม แต่หลังจากที่เงินมีอิทธิพลมากขึ้นและทำหน้าที่อย่างได้ผลมากขึ้น ต่อไปสถานการณ์ที่ว่ามันอาจมีการตั้งบริษัทซื้อเสียงขายเสียง อาจจะถึงขนาดนั้น

การเกิดระบบการซื้อเสียงที่ค่อนข้างจะกว้างขวางเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างจะคลุมเครือในทุกรูปแบบ เริ่มตั้งแต่จะซื้อเฉพาะส่วนหรือทั้งกระบวนการ ซึ่งหมายถึงทั้งจังหวัดเลย ซื้อทุกตำแหน่ง ซื้อทุกคน ซื้อตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัด การซื้อผู้ว่าก็เป็นไปได้ไม่ยาก โดยหาโอกาสที่จังหวัดจะจัดงานใหญ่ ๆ ก็เข้าไปรับจัดงานให้ โดยผู้ว่าไม่ต้องทำอะไร เพียงแต่คอยเซ็นชื่อ สถานการณ์เช่นนี้ เกิด Dependency สภาพทางสีในทางอ้อมขึ้นหลังจากนั้นก็ค่อย ๆ ไล่ลงมา จะมีทรัพยากรจัดซื้อจัดหาอย่างน้อยเพียงใด

2.3.4 รูปแบบและวิธีการซื้อเสียงเลือกตั้ง จากหนังสือรายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง จะแก้ปัญหาการซื้อเสียงเลือกตั้งอย่างไร วันที่ 18 ธันวาคม 2533 จัดโดย ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อาจารย์ เศรษฐพร คุณศรีพิทักษ์ ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่าเคยอยู่ในสนามเลือกตั้งมา 2 - 3 ครั้ง และมีประสบการณ์ในเรื่องการซื้อเสียง มาระยะหลังไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องแต่ก็ไม่ได้มีอะไรเปลี่ยนแปลง ในวิธีการนอกจากยอดเงินไม่ได้เปลี่ยนไป การซื้อเสียงเป็นไปอย่างรอบคอบขึ้นที่ภาคใต้ก็คือ ทำกันโจ่งแจ้งมากขึ้น ได้เจอผู้เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งส.ท. แจกเงินสดโดยไม่เกรงกลัวกันเลย สมัยก่อนยังไม่ถึงขั้นนี้เดี๋ยวนี้แจกกันสด ๆ การที่มีการซื้อเสียงบางคน อาจเข้าใจว่าประชาชนโง่ อาจไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป โดยเฉพาะในชนบทและสังคมที่อยู่ห่างไกล สิ่งที่ต้องยอมรับ คือความผูกพัน ซึ่งมีความสำคัญมาก ความเคารพนับถือ ถ้าพวกชาวบ้านเคารพนับถือใคร เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คนที่เขาเคารพนับถือจะให้เงินหรือไม่ให้ก็ตามไปขอร้องเขา ๆ ก็ลงคะแนนเสียงให้ตามที่เขาขอร้อง และเรื่องนี้ก็ได้พัฒนาขึ้นมาจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้มีอิทธิพลได้รับเงินจากผู้สมัครหรือคนที่เลือกตั้ง แล้วเอาเงินไปแจกให้ประชาชนประชาชนก็รับเอาไว้

อีกเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ก็คือ เรื่องอิทธิพล ซึ่งเป็นปัญหาที่ถ้าหากแก้ไม่ได้ ก็ไม่สามารถแก้ปัญหา เรื่อง ซื้อเสียงได้ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ห่างไกล อิทธิพลทำให้เขาไม่มีทางเลือก ยิ่งรับเงินแล้วก็ต้องไปเลือกไม่มีทางอื่นได้ การซื้อเสียงจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความร่วมมือมีฉันทานจะกระทำได้น่ากลัว ส่วนการขายเสียงของประชาชนนั้น ไม่ได้เกี่ยวกับระดับการศึกษา ขึ้นอยู่กับความเข้าใจทางการเมือง การซื้อเสียงกระทำได้ง่ายมากเพียงมอบเงินให้กับกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น เขาก็จัดการให้เขามีวิธีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนว่าจะทำอย่างไร

2.3.5 จากรายงานการวิจัย การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ 2533 โครงการศึกษาการเลือกตั้ง คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มกราคม 2534 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลดังนี้

2.3.5.1 พื้นฐาน ความรู้ความเข้าใจในการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ

2.3.5.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้สิทธิ (ไปหรือไม่ไป) เลือกตั้งของประชาชน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมบางลักษณะคืออายุ และอาชีพ ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา คือ ความรู้สึกมีประสิทธิภาพในทางการเมือง ความรู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากการเลือกตั้ง ความผูกพันกับกลุ่มการเมือง ในฐานะที่เป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง และเคยได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มการเมือง ความนิยมกลุ่มการเมืองปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง คือ ชื่อเสียงของกลุ่มการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด นโยบายที่ใช้หาเสียง และคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร พฤติกรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง คือ ความสนใจในทางการเมือง และการมีความรู้ในเรื่องของการเมืองท้องถิ่น ปัจจัยทางด้านการเงิน คือ การรับทราบถึงการแจกเงินซื้อเสียง

2.3.5.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิ เลือกตั้งของประชาชน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมบางลักษณะคือเพศและการศึกษา ปัจจัยทางการเงิน คือ การได้รับเงินที่แจก